

éditéur: Phạm-công-Tắc 5000 ex/pt.

Saigon

Imp. Duc-luu Phuong
Bui-long-van-Bien
392 Rue P. Blanchy

80 INDO-CHINOIS

1405

大 道 三 期 普 度

ĐẠI-ĐẠO TAM-KỶ PHỔ-ĐỘ

moral bouddh

PHƯƠNG-TU ĐẠI-ĐẠO

HIỆP - THIÊN - ĐẠI

DEPOT LEGAL
INDOCHINE
N° 9796

PHẠM-CÔNG-TẮC

TỰ

ÁI-DÀN TRƯỚC-TẮC

— TÁC - GIẢ GIỮ BẢN QUYỀN —

Quyển sách này có Hội Thánh-Đại-Đạo
kiểm duyệt.

CUỐN THỨ NHẤT

1928

Huê lợi, năm ngàn quyển sách này phân
nửa để giúp cho Thánh-Thất Tam-Kỳ Phổ-Độ
Thủ-Đức lập công nho.

80 Indoch

1405

1405

IMPRIMERIE

ĐUC-LU'U-PHƯƠNG

394-396-398, Rue Paul Blanchy

TANDINH - SAIGON

綱常維本領希賢希聖何與由斯

道德即根原成已成人都不外是

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header, appearing as "Handwritten text at the top of the page."

Handwritten text below the top header, possibly a date or location, appearing as "Handwritten text below the top header."

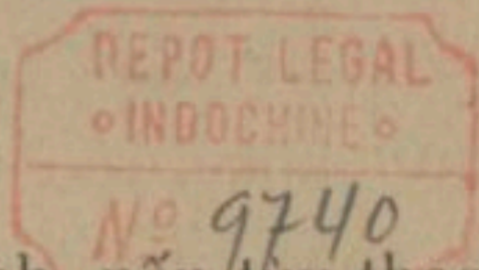
Handwritten text in the middle-left section of the page, appearing as "Handwritten text in the middle-left section of the page."

Vertical handwritten text along the left edge of the page, possibly a list or notes, appearing as "Vertical handwritten text along the left edge of the page."

Large, faint, illegible text in the center of the page, possibly a title or main heading, appearing as "Large, faint, illegible text in the center of the page."

Large, faint, illegible text at the bottom of the page, possibly a conclusion or signature, appearing as "Large, faint, illegible text at the bottom of the page."

PHƯƠNG-TU-ĐẠI-ĐẠO

Phương tu của anh em bốn đạo mình, nếu tùy theo tôn chỉ của tam giáo, thì phải làm thế nào cho gồm trọn cả tinh thần của ba đạo : Nho, Đạo, Thích, mới phải ; nhưng xét sự khó khăn thì chẳng thế nào làm ba đạo một lược cho đặng hoàn toàn.

Vậy chúng ta cứ lần lược luyện tinh thần rồi tập buộc mình hằng ngày sửa tánh tu thân, từ từ lần bước đến cho tận nẻo đạo của Thầy đã khai ra quảng đại, đẹp đẽ, quang minh, trước mắt chúng ta đó.

Tục ngữ nói : Tu hành.

Tu là trau dồi lấy tinh thần mình rồi.

Hành là luyện tập thân mình phải biết từng phục tinh thần sai khiến mà làm đạo.

Ấy vậy phép tu chẳng phải luyện nội tinh thần mình theo đạo hạnh mà thôi, mà cái thân thể mình đây phải tùy từng phù hợp với đạo tâm, thể đạo chơn chánh bởi gương mình, hễ chúng sanh ngó đạo nói mình, xem mình cho là đạo mới phải.

Đạo chẳng phải nơi lời nói, mà lại nơi kết quả sự mình làm ; chẳng phải nói câu kệ câu kinh mà tại cuộc hành vi người giữ đạo. Cái khó khăn của đạo chẳng ở nơi sự giảng dạy mà ở tại sự thật hành. Cái hay của đạo chẳng phải ở tại nơi yếu lý mà ở nơi cuộc kết quả sự giáo-truyền.

Lạ chi, mình muốn nhủ người bắt rờng, cột phụng, nghĩ có khó chi tiếng biều. song cốt yếu là biết người có phương bắt hay là cột đặng cùng chẳng ?

Hề muôn đều chi nói ra mà thê gian làm không đặng thi dành cho là mị mọng. Huống chi anh em đồng đạo của mình ngày nay chẳng khác nào như người đi đường trên nẻo lạ ; tốt hơn nên khuyên nhủ họ mỗi ngã khá ghi vôi, để dấu bước lần hồi khi khỏi lạ.

Trừ ra các kinh điển hơn vắng, hay là pháp-văn cùng của các nước khác, xưa để lại, rõ hữu ích cho đạo lược dịch ra, thì tôi chẳng luận chi, chớ tôi thấy phần nhiều sách vở của nhiều người đạo hữu viết ra chẳng dùng vắng từ lý lẽ giản dị, lại dùng văn mất mỗ, ý tứ rất cao kỳ, làm cho phần đông coi không hiểu thấu nên không bỏ ích chi cho đạo hết.

Rất đời là Thầy còn phải dùng tiếng nói dễ dạn rẻ rúng mà làm thi dạy đạo thay. Nhờ vậy mà văn từ của Thầy a¹ coi cũng hiểu. Tôi xin chư đạo hữu coi cách hành văn của Thầy, đọc lại mấy bầy thi Thầy dạy đạo thì sẽ thấy rõ, ý tứ dẫu cao kỳ, mà câu văn ai cũng hiểu. Tôi dám chắc rằng tuy vậy mặc dẫu mà cái ngòi văn tuyệt bút rõ ràng, hề càng thấu tứ lại càng thâm thúy nơi lòng.

Tôi nhớ có một phen kể nghịch đạo để lời dèm pha biếm nhẽ rằng văn từ của Thầy xem rất thương tình. Tôi chấp bút phân phiên cùng Thầy. Thầy dạy rằng: Con ôi, trong anh em của con phần dốt nhiều hơn phần hay chữ, đũa ám muội đông hơn đũa thông minh ; Thầy đến chằm nom dạy đồ đũa ngu dốt hơn là đũa hay giỏi ; thà là đũa sáng khôn quá hiểu mà chê Thầy hơn đũa dốt nghe đạo Thầy không rõ lý. Thầy cười rồi tiếp nữa rằng : Thầy muốn đạo của Thầy làm thế nào cho trẻ con nên ba tuổi cũng hiểu đặng, con nghĩ sao con ? lại cười nữa.

Tôi hiểu lòng nhơn từ quá lẽ của Thầy cũng bắt tức cười theo.

Tôi chủ ý tỏ Thánh tứ ra đây cho chư đạo hữu làng văn hiểu, đặng từ đây tùy ý muốn của Thầy, dầu gặp phải vấn-đề khó khăn, cũng gắng chỉ luận bàn cho giản dị.

Ôi, phương tu lại cũng là một vấn đề khó giải lắm chóc, nhưng may tôi nhờ ơn Đại Từ Phụ thương dạy dỗ nên mượn điệu văn thô kịch mà viết ra đây. Ước giúp ít công tu chư đạo hữu đôi chút, là thỏa nguyện. Luân-lý dầu thô sơ, xin chư đạo hữu nam-nữ nghĩ tình tha lời dị nghị.

Tôi chỉ luận hình thể trước đả, rồi sau sẽ luận đến tin h-thần.

Bồn phận người tu đối với Đời đối với Đạo, đối với Trời ra thế nào ?

Ai ai, đả mang mảnh xác phàm này rồi thì cũng tưng theo ba cái luật thiên nhiên là :

Luật đời, luật đạo và luật Trời.

Ba luật ấy tương tự như phù hợp với luật điều Tam-Giáo.

LUẬT ĐỜI

Mới thọ sanh lòng mẹ thì đã mang lấy phụ mẫu ân rồi. Tinh cha, huyết mẹ, tình thắm trọng là dường nào. Công chín tháng cưu mang biết bao nghĩa nặng. Lọt lòng ra toàn vẹn, còn hơi hóp, thì cha mẹ đã mềnh, chăm nom, săn sóc, vú sữa, búng cơm ; lo lo, sợ sợ trong cơn sốt mảy, nóng mình. Cha nuôi, mẹ dưỡng, ơn sông biển sánh tày. Trời trở khí đủ đau, đáp nghệt hơi đủ chết. Đêm ngày bông âm, nghe tiếng khóc đã buông cơm, lóng hơi rên bỏ ngủ. May đặng con bầy nuôi đủ, gọi rằng có phước nhà ; rủi năm trẻ còn ba, thương con cha mẹ khổ.

Dưới mắt thấy lắm điều đau đớn bởi vì con, thân thể cha bị sâu thắm hao mòn, nhiều bà mẹ trắng đầu non cơn tuổi trẻ. Nàng niêu con từ bé, mắt ngó chẳng môi tròng ; dầuⁱ

con đã nên mù nên ông, cũng còn nhớ bé bỏng khi bé tui. Vì vậy mà cha mẹ quên con trọng tuổi cứ lầm lũi xem chừng. Mảng để dạ thương càng, quên nỗi màng nỗi giận.

Thương đến đôi, nhiều mẹ cha chẳng kể đến thân, con rủi chết toan phần tự vận.

Ôi, cái ân đức ấy trả biết mấy cho vừa, một mối nợ dưỡng sanh tởng sống trả ngàn năm còn khó đủ. Mang mối nợ thân sanh, với kẻ có đạo, dầu thịt nát xương mòn, đền đáp chưa thỏa dạ.

Sách Thánh-nhơn có câu :

Dưỡng tử phương tri phụ mẫu ân.

Người hiếu hạnh, hễ nhìn đến con, dầu tóc bạc gia mồi nhớ đền câu ấy, không khô nước mắt. Chịu khổ cực với con dục nhớ niềm sinh dục.

Hại nỗi, đời thường chịu cái khổ tâm nặng nề này : Buổi nhỏ dại ngờ ngờ ngáo ngáo,

Không thấu đáo nghĩa thâm ân ; chừng lớn khôn thân đã nên thân, toan báo hiếu thì mẹ mắng phần cha thoát tục.

« Cây muốn lặn mà gió chẳng dừng, con muốn nuôi mà cha mẹ lại không còn. »

Có kẻ thấy hai mươi bốn thảo xưa lại dám cho rằng các đấng ấy là người hữu phước.

Có kẻ nhắm tình sau nhớ trước, sầu cha mẹ, thương thương nhớ nhớ, ngày mưa gió thấy cảnh buồn, đến đôi.

Nghe rót nước lụy tuông,

Thấy xoái trầu đau dạ.

Cha chả, hữu hạnh, hữu phước thay cho kẻ còn cha còn mẹ (song toàn).

Cái của qui hóa ấy đời khá hiểu sao rằng qui hóa. Không cha mẹ như người đi cảnh lạ.

Thân đơn cô lạc ngã bơ vơ ;

Nồi đói cơm khác nước đừng chờ,
Chẳng thấy kẻ cậy nhờ cơn túng ngặt.
Dầu chẳng kẻ tay trao cơm vác.
Trông có người biết mặt hỏi hang minh.
Bị đẩy xô liếp đáp chẳng ai binh.
Chung-nương đất như bình không có đất,
Thì chẳng khác :
Minh coi cục còn đời như mất,
Chẳng có ai gan tặc đỡ nâng mình ;
Nào có ai thấu đặng tâm tình,
Như cha mẹ để tin che chở ;
Đời làm lỗi nào ai khỏi lỗi,
Nếu không cha ai đỡ nâng lời.
Cuộc nên hư nào tránh đặng vận thời.
Nếu không mẹ ai hơi đâu lo cứu vớt.
Trong võ-trụ mình người sanh đứng đọt.
Ai hiểu mình phòng sang bớt gánh đồ thơ.
Nồi khó đời nồi phận u ơ,
Muru ai dạy đặng nhờ xây thế sự.
Mãng kiếp nhặng nồi mình, mình xử.
Nào mong chi bạn lữ giúp nên.
Mẹ cha còn dầu giận cũng không quên.
Tinh máu thịt tuổi tên tay nắm đúc
Hèn chi lời tục ngữ nói : Cha mẹ già là mọi ông bà để lại.
May sanh ra nơi cha mẹ giàu thì chẳng nói chi, rủi gặp
nơi nghèo thì cha ăn buổi moi lo buổi tối ; mẹ lại nhọc sức
mua Tần bán Sở đặng lo chạy nuôi con. Thảm nỗi, nếu
sanh sáng con bầy, cảnh tượng lại thêm nòng nảo.
Nhỏ chạy manh quần tẩm áo,
Lớn khôn lo học lo hành.
Mẹ cả đời chịu phận cưới canh,
Cha mãng kiếp lao thân, thuê mướn.

Hề bần cùng thì vay mượn,
Phải phận vương nợ nần,
Đày đọa cha phải chịu khổ thân,
Khổ khắc mẹ chịu phần tội tở.
Chẳng lẽ khó đem con ra đợ.
Một miếng ăn núi lở non mòn.
Dầu cháu rau cũng nhỉnh miệng nuôi con.
Để một trẻ lại thon von thêm phận mẹ,
Đến ăn uống cũng mua vật rẻ.
Cho đặng nhiều lại nhẹ đồng tiền.
Nấu trách canh đổ nước nôi thuyền,
Kho trả mắm nát nghiền xương cá.
Chẳng hiểu mùi ngon vật lạ.
Mãng đời ăn chạ mặc thô.
Miếng ẩm cật vải thô.
Nào biết sô với tố.

Khi khôn lớn phải lo đời lo bạn. Cả cha mẹ phải thức
khuya dậy sớm làm lưng ra tiền đặng để đời chúc lại cho con.

Thân thể phải gầy mòn, tinh thần ngày hao kém.

Những măng sợ suôi gia chề nghèo nàn mà khổ khắc con
minh.

Bởi vậy mọi sanh có tật bệnh.

Bệnh thường tình của lão mụ.

Nhiều ông cha, khi gả gái về nhà chồng rồi, ngồi rơi nước
mắt mắng lo con còn dại ; rồi ngại ; biết suôi gia có thương
đoái đến con mình. Mẹ sợ con hạnh dờ tài khinh, chẳng
biết chị mẹ chồng thương dạy dỗ.

Sợ đến gái hình thô dạng lỗ.

Thêm cảnh lạ nhà người.

Dầu rẽ thương còn bụng chị suôi.

Đề dạ ghét nặng lời hiếp đáp.

Thương thương, nhớ nhớ, sợ sợ, lo lo. Bệnh hoạn bởi sợ
lo, thương nhớ con mòn mỏi,

Lo sợ nhiều hơn vui-mừng, tuổi già lại rấp đến, bình
hoạn-nhiệm dập dồn, cũng vì lo sợ cho con mà phần nhiều
cha-mẹ phải chịu ra mạng vẫn.

Trai thì lo nôi ăn nôi học,
Dầu nghèo thế nào cũng mong mõi cho con nên.
Chỉnh cầu con gấn chí cho bền.
Lập danh phận cho thê-vinh tử ấm.
Nghèo nhịn ăn nhịn sắm.
Đề cho con đặng tấm thân lành.
Chẳng kể già áo bả quần manh.
Đề cho trẻ đẹp xin cùng thế sự.
Nhiều đũa đại muốn sang đủ thứ.
Chẳng kể cha bạc cử tiền ngày.
Lắm đũa ngu thịt rượu no say.
Chẳng nghĩ mẹ tiền may bạc vạ.
Con nên thi còn khá. đũa hư vốn báo đời.
Nuôi cả đời nuôi đã mòn hơi.
Còn thêm nôi ăn chơi gây tội báo.
Minh muốn tròn hơn đạo làm con.
Vời cha mẹ phải làm sao ?
Hề bé thơ tập vào bái ra chào.
Quyền cha mẹ Trời, cao kia dám sánh.
Lời sai khiến lòng đừng sanh nạnh.
Lịnh mẹ-cha Thần Thánh cũng không bi.
Khi dạy rằng đòn bọng chớ sân si.
Hình vua chúa có khi còn phải kém.
Con hỏi tội đừng mưu che ém.
Công dưỡng sanh quyền chém vốn không vừa.
Sự nên hư định liệu phải thừa.
Quyền thầy dạy cũng chưa so bằng.
Đừng cãi lẽ những đều phải chẳng.
Tấm thân già hiểu đặng cuộc đời hơn,

Đừng phiền lòng con giận lúc hờn.
Hề dễ dạ giận hờn già dạy trẻ.
Đừng so sự bù chi nặng nhẹ.
Mẹ đã cần con để đũa nào hèn.
Đừng cả nanh những tiếng chê khen.
Chê khen vốn nhiều phen mưu chước khéo.
Đừng tức mẹ vả xiêng ngắc xéo.
Ấy phép linh mẹ sữa méo ra tròn.
Đừng hờn cha mạnh cú nặn đòn.
Ấy tài diệu cha truôi non ra bén.
Đừng ghét già hay chọn kén.
Ấy là phương vung quén nên nhà,
Đừng ghét già có tánh lơ xa
Ấy là kẻ để pha đồng đều họa phước,
Đừng thăm trách già hay mựa thước.
Ấy chước già nhiều lược đã đo đời.
Đừng trách già tiện tặng ít ăn chơi :
Ấy nhắc thuở cùng thời già có đói.
Đừng ghét tánh già hay lòn lỏi.
Ấy nhớ con nghèo đói phải chịu người,
Đừng giận già ít nói ít cười.
Ấy rầu để con mười nuôi đặng bảy.
Đừng chê tánh già hay thờ lạy.
Bồi nuôi con khăn vải biết bao phen.
Đừng góm già mặc tiện ăn hèn.
Vi nhớ đã nhiều phen gần ở lờ.
Đừng nhạo già thờ cha cúng tổ.
Già ngậm ngùi nhớ thuở giỏ rau dưa.
Lại đừng giận cha hay rầy nói củ cưa.
Vi sợ trẻ mắc lừa đời xảo quyết.
Đừng giận mẹ cần nhẫn mắng nhiếc.
Vi lo con chẳng biết thế gian hùng.
Gái lớn lên giữ chữ phụ tưng.

Trai chớ khá buông lung theo chúng bạn
Muốn cách mặt xừ xa định hạn.
Đừng để già nhằng mằng phạp phòng lo.
Gái nời com bát nước dổi no,
Trai thang thuốc ngày lo an vấn.
Thường nhớ lúc mẹ cha lặn đạn.
Đủ khôn ngoan gấn phận lo lường.
Thế nhọc công giúp đỡ thung đường.
Đề cha mẹ dựa nương như con gậy.
Khí tuyết trở đêm lo đắp dậy.
Thương đôi thân vì đấy mới ra mình.
Hằng ngày dâng miếng ngọt mùi lành.
Đền bù thuở nhọc nhàn già lúc trước.
Phải nhớ hiếu đức mời lài ô-thước.
Đặng đền bồi cho được nghĩa cù lao.
Dầu lớn khôn tước cả quyền cao.
Cũng nhớ thuở thai bào công chín tháng.
Dầu mình có giàu sang ức vạn.
Nhớ lúc cha bạc tháng tiền ngày.
Dầu mình sang ngự điện ngồi ngai.
Cũng nhớ thuở mẹ chằm gay cha kết lá.
Dầu mình có thiệp hầu trăm ả.
Cũng nhớ nơi chòi lá mẹ ru con.
Dầu mình vinh kẻ cúi người lòn.
Cũng nhớ thuở cha ẵm con ngồi đợi mẹ.
Mình ra có quân hô tướng ré.
Nhớ lúc cha ké né cửa nhu môn.
Mình dầu nên đáng mặt vương tôn.
Cũng nhớ mẹ mừng tròn vai gánh.
Dầu mình có giỏi hơn Tiên Thánh.
Cũng nhớ cha có tánh thật thà.
Dầu mình giàu rộng thế xoa ba.
Cũng nhớ mẹ ở nhà bòn cắt nhỏ.

Mình mua một trận cười ngàn bạc đồ.
Nhớ lúc cha đương rồ mẹ nông sản.
Mình dầu đồng bạn tác cùng quan.
Đừng hồ phận bần hàng cha mẹ.
Đừng thấy khó mà ra ké né.
Vi hồ người hai lẽ nhục vinh.
Đừng thấy đều dốt nát mà khinh.
Xem lại mảnh thân hình nhìn máu mủ.
Đừng thấy lẫn rầy la mà phụ.
Phải nhớ hồi còn bú tới thời nôi.
Đừng chê rằng thấp trí chẳng tuân lời.
Phải nhớ lúc dạy chơi buổi nhỏ.
Đừng thấy mắng mà đành chẳng ngó.
Nhớ công cha buổi nhỏ dạy, răn trừng.
Đừng phiền rằng lỗi phải oan ưng.
Nhớ buổi nhỏ cha càng không đánh đập.
Đừng phiền cách trị-gia cao thấp.
Nhớ thơ ngây cha tập đến trường.
Đừng phân tình cha ghét mẹ thương.
Nếu cha mẹ ghét tiêu xương ra cát đất.
Đừng tranh phát gia tài dặng thắt.
Nếu cha ngu của mất hồi mô.
Trai lớn khôn từ hải ngữ hồ.
Vai gánh nặn cơ đồ công tổ phụ.
Phải hiểu rõ hai đều vinh xú.
Hiền tông môn qui củ nghiệp nhà.
Của mẹ cha cực nhọc làm ra.
Giọt nước mắt phải hoà cùng giọt máu.
Đôi phen chịu mơi cơm chiều cháo.
Mới còn dư để gạo lại cho con.
Biết đạo nhà chẳng để hao-mòn.
Lựa đem ném dầu non quăng đáy biển.
Mình dầu dặng ăn sang qui miếng.

Tưởng mẹ cha chịu tiếng chết thêm.
Dầu mình không có sức làm thêm.
Lại bao nỗ đành đem giao kẻ khác.
Gia sản để cho ra đến mặt.
Ắt đem thân làm mọi nhà người.
Câu tích kim lời đã đáng lời.
Cơ nan thủ phép Trời đã định.
Phải chi dặng để lòng khéo tính.
Nói gương cha nhỉnh tánh bốc rời.
Giữ của bền của để ra lời.
Trọn sự nghiệp truyền đời con tới cháu.
Ngặt đời lại ư đều hung bạo.
Mảng tranh giành kiện cáo phải hư nhà.
Chia gia tài bạc đắp nền tòa.
Giàu vạn hộ cha làm ma con hết của.

Có câu phương ngôn : Chẳng có cái sự vô phước nào hơn là đương giàu lớn mà sa cơ ra giàu nhỏ ; lại chẳng có sự đại phước nào hơn là đương nghèo khó dặng đủ ăn.

Nếu mình không giữ dặng gia tài của cha mẹ chia lại cho mình, dầu cho một vật nhỏ mọn gọi là dấu tích đi nữa mình đã sang trọng thế nào, cũng là người vô phước.

Nhiều người mượn tiếng môn đường ít đức, dặng che mình bạc nhược để hư nhà. Nếu mình biết lo xa dưng ăn lớn xài to đâu đến mặt. Nếu luận cho đích xét tại nơi mình phá của mới ra nghèo.

Phải noi gương cha giữ lái giữ lèo,
Phương tiện tặng làm theo đâu thốn thiếu.
Lẻ hay dỡ phải lo định liệu.
Cả anh em nương niếu lấy nhau.
Nhớ tắc đất ngọn rau, cũng công lao cha mẹ.
Đừng để ý người giành kẻ xé,
Toàn cả nhà lớn bé xúm đồng lòng :

Của chia tư nhập lại làm công,
Gương cột đũa gương hay dùng phải điệp.
Đừng kể nề kể hơn người hiệp.
Xúm xích nhau chung hiệp làm bè.
Hề anh hòa anh nói em nghe,
Còn em thuận ắc đặc dè anh phải thuận.

Cha mẹ làm ra của để lại cho con chỉ có mong cho cả giòng
giống nường sự giàu có đặng sang trọng lâu dài, hầu tránh
cho khỏi nghèo hèn chịu phạt tội đời của thế sự. Nếu mình
biết lo gìn giữ, đặng cư xử vuôn tròn, thì đạo làm con mới
vẹn.

Người đạo hạnh :

Dầu cây cỏ công chĩa vung quén,
Cũng không lòng nhỏ ném cho đành.
Huống gia tài cha mẹ sẵn dành,
Công co côm tấm manh vành sắc.
Hề thấy của mẹ cha trước mắt,
Xem của như người nhắc nghĩa thâm ân
Hề thương cha nhớ mẹ ân cần,
Gìn trọn vẹn gia phần người để lại,
Có đâu lẽ cho trai cho gái,
Phải nhớ câu nặn ngãi sanh thành.
Dầu trong con cầu lợi búa danh.
Cũng chớ khá đua tranh hao kém của.
Cha mẹ giàu để con bờ lúa.
Cha mẹ nghèo để đũa ăn cơm.
Sang dễ của, khó dễ tình ;
Tình với của khá nhìn đồng giá-qui.
Làm trai ví gìn lòng chí khí,
Dầu tay tron mưu trí lập thân mình.
Phải so đo tình trọng của khinh.
Đừng vị của không nhìn tình cốt nhục.
Hề biết đạo làm con đôi chút,

Đời mẹ cha sữa nhục ra vinh.
Ơn mẹ cha dầu biết thâm tình,
Tội cha mẹ nài xin thành kiếp phước.
Đừng học thói của quân bạo ngược,
Xử mẹ cha tội phước quá hơn tào.
Đừng theo phường xác quỷ thịt ma,
Cha mẹ khoản hình ra không mặt.
Đừng quen tánh tôi loạn con giặc,
Cru hờn xưa mà khúc mắc mắng vòng hồn.
Đừng học đòi lũ-dại học khôn,
Phân thương ghét quên ơn cức dục.
Có nhiều kẻ,
Cha mẹ dạy sanh tiền chẳng phục.
Đến lớn khôn ngồi khóc nhắc từ lời.
Chừng biết thương cha mẹ hết đời,
Dầu moi đất vạch Trời tiếm chẳng đặng.

Có thơ rằng :

Công lao sanh dưỡng nặn nề thay,
Rộng biển, cao non chẳng sánh tay.
Nhắc hiếu vội nhìn hình khí phách,
Quên ân liềm nhắm bóng thi hài.
Búng com nắn thịt tình nên thắm.
Giọt sữa gầy xương nghĩa quá dài,
Đền đáp phận người dầu chẳng vẹn.
Nợ đời đừng mong rảnh rời vai.

PHẬN ANH

Làm anh lớn dạy em nhỏ dại.
Đạo thờ thân phải trái giặc diu nhau.
Dầu đấng đo cũng nghĩa đồng bào,
Dầu ngọt diệu người sao hơn thủ túc.
Hạnh đoan chánh thì em kính phục.

Tập đoàn em mỗi chực cày ruộng mình.
Nét trang nghiêm giữ tánh công bình,
Mỗi đều xử phân minh quấy phải.
Dầu lắm lỗi phạm anh ở sai,
Cứ chơn thành đứng ngại thọ tội hình.
Cách ở ăn trong chốn gia đình,
Đều lễ nghĩa hết tình sắp đặc.
Gương hiếu hạnh giữ mình dè dặc.
Vớ mẹ cha phép tắc đề nên gương.
Anh em nhiều cha mẹ dầu thương,
Gia nghiêm giữ thường thường đứng rẻ rúng.
Tập em đại biết ham làm lụng,
Đừng nêu gương phóng túng chơi bời.
Đối cùng em êm tiếng thuận lời,
Đừng ý lớn buông hơi tuồng lỗ-mãng.
Trau mình tới bộ hình tướng dạn,
Khá biết rằng em thoản mãn-học gương.
Hễ làm anh phải nhỉnh phải nhường,
Vì em đại trăm đường còn khiêm khuyết.
Dầu của báu vớ em chớ tiết,
Để cho em hưởng biết mùi đời.
Có khôn ngoan dầu sự chơi bời,
Giần em đại phải nơi phải chồ.
Minh dầu khéo đến đều dạy dỗ,
Cũng chằm nom đặng độ từ người.
Buổi bé thơ dầu buổi vui cười,
Đừng quên miệng thốt lời tục tiểu.
Khi khôn lớn cùng em định liệu,
Cuộc nên hư đừng thiếu mặt mình.
Dạy không nghe chẳng đặng làm thính,
Cang chẳng đặng nài xin em phải thuận.
Đều hay dở thường ngày nghị luận,
Khải tri em dề hứng sự khôn ngoan,

Lễ nhực vinh tinh tinh bản bản,
Em làm phải vội vàng khen hết tiếng.
Muốn sửa bệnh các em làm biếng,
Thì toan bề sai khiến lượng phương làm.
Hễ ra tiền thì trẻ ắt ham,
Dầu thế khéo đừng tham không chỉ vẻ.
Làm cha mẹ thì càng con đẽ,
Minh đừng lòng khi rẻ hiếp không nên.
Nếu nhà may mà đặng con hiền,
Là yêu mến dưới trên con thuận thảo.
Làm con hiếu dầu toan trọn đạo,
Của mẹ cha quý báu phải trọng tôn.
Dầu đến khi thân đã lớn khôn,
Nhớ sáng xuất đồng môn đồng huyết mạch.
Chia dưa muối trong cơn đói rách,
Khá nhớ gương xé vách ngó chừng nhau.
Nhượng vinh huê trong buổi sang giàu,
Khuyên học khách ăn rau chẻ bẹ ngọc.
Hễ em khó phải lo dùm bọc.
Vì thương em ít học thiệt thòi thân.
Hễ em sang lo lắng ân cần,
Gìn cho vẹn sang phần em vững giữ.
Dầu kén chọn vào hàng bạn lữ,
Nên cho em hạng thứ trên người.
Bạn anh em cho bởi tay Trời,
Chẳng đặng phép trọng người hơn cốt nhực.
Lòng toan giận lòng đừng vội dục,
Phải nhớ khi lục cục ngủ chung dường.
Sự hơn thua dầu muốn nhỉnh nhường,
Thì nhớ nhỏ đồng nương theo bụng mẹ.
Rủi gặp trẻ tranh lời lẩn lẽ,
Phải nhớ em bập bẹ nói từ lời.
Rủi gặp em cậy thế ỷ thời,
Khá nhớ bé tập chơi đi lững đững.
Hễ nhỏ dại thì hay dầu cứng,
Nhớ thương em chưa vững bước đường đời.

Lấy khôn ngoan nào dụng nặn lời,
Hơn trí hoá phải nơi hơn sĩ nhục.
Em chị gái nặn tình hơn đòi chúc,
Nhớ lớn khôn coi cục lụy nhà người.
Việc hư nên khuyên đồ từ lời,
Giữ khuôn phép đừng hơi khi dễ.
Hề tánh gái thì hay e lệ,
Lời ngọt-ngon đẹp để khá gin lòng.
Ráng tập em nữ hạnh nữ công,
Tập đủ phép ông chồng hay tập vợ.
Tập cho biết tề gia nội trợ,
Minh đờn ông hay đỡ hiểu đờn ông.
Tập biết khôn chịu lụy nhà chồng,
Tập cho hiểu đạo tưng là đạo cả.
Tập cho hiểu trọng lễ cưới gả,
Tập cho ghê nét chạ lòng vợ.
Tập cho tường cái nghĩa tóc tơ,
Tập cho rõ kính thờ chồng trọn đạo.
Chị gái lại dễ bề dạy bảo,

PHẬN CHỊ

Dạy đến nghề nấu cháo luộc rau.
Dạy kể hay đào lý ngăn rêu,
Đừng để trống buồng ong xao xiếng dờn.
Dạy cho biết những điều đau đờn,
Của phụ nhân đặng tổn trắng hoa.
Dạy tránh đều hồ-tộc xấu nhà.
Muôn sự để mẹ cha định liệu.
Minh đủ trí gin lòng thủ hiếu.
Đặng cho em thấy kiêu học đòi.
Giữ trang nghiêm nét hạnh hằng hời,
Đặng em gái thường coi bắt chước.
Dạy rõ nghĩa tam tưng tứ đức,
Trăm việc nhà sau trước nhắm xem.
Dầu gặp cơn lạt mắm tèm hem,

Phải biết chước biến quyền khi túng thiếu.
Chữ trinh tiết dạy đừng dễ thiếu.
Phải phạt dâu phải điệu vợ chồng.
Dạy những điều chồng vợ mặn nồng,
Ở sao đặng vira lòng trai quân tử.
Dạy cho biết tánh tình cư xử.
Cùng em chồng tránh sự ghét ghen.
Dầu chẳng may gặp chỗ nghèo hèn,
Dạy cho biết nhúm nhen ra sự nghiệp.
Dạy cho chàng thân hầu phận thiếp,
Kiếp chia chồng là kiếp vô duyên.
Dạy cho ghê bán dạn thuyền quyền.
Đừng đem xác chở chuyên trai bất đức.
Dạy cho hiểu nữ nam đồng bực.
Trí khôn ngoan cân sức vốn như nhau.
Hễ nam cao thì nữ sánh đồng cao,
Đừng trao mảnh má đào làm vật dòn.
Chỉ chó rồ tiếng muông dọng lợn.
Đờn nỉ non cợt bỡn đờn bà.
Chỉ những phường bán nguyệt mua hoa.
Đưa hơi quyến ngấm nga trêu sắc gái.
Phải phân biệt sao hư sao phải,
Gương tích xưa để lại kiếm cho coi.
Mọi việc nên dạy biết học đòi.
Sự nhớ nhớt để lời xoi với bói.
Giữ tính nết nói ăn một đọi.
Sự ở đời gấm gói nhớ từ đều.
Lời ngọt ngon trí để đừng xiêu.
Lòng nhi-nữ lắm đều tai hại đến.
Đừng quá chắc miệng người yêu-mến.
Mà đem mình nạp đến bến nhớ.
Phải trí mưu đừng tánh hãn hờ,
Mà bị xảo u ơ duyên phận.

Dạy em phận yếm mang quần vận.
Phải buộc mình núp lẩn dưới tay chồng.
Phải dòm coi bóng mát cội tòng.
Biết lựa mặt anh hùng trao tấm phận.
Đừng nghe tiếng mối mang vợ vắn.
Phải trước rõ người cho tận mới ưng tình.
Cuộc trăm năm phải gởi thân mình.
Đừng nhẹ tánh coi khinh đều kén chọn.
Hoàn ngọc quý giá dầu giữ trọn.
Ai lại đem làm món hàng bông.
Tác nữ nhi chỉ dặng một tuần.
Cơn tốt đẹp hoa xuân đương nở nhụy.
Hề mình chẳng trọng mình là qui.
Ai lại không khi thị ra hèn.
Nếu biết mình tránh tiếng chê khen.
Gìn nữ tiết cho bền chờ phải mặt.
Lời tục ví trai tài gái sắc.
Gái thoả nguyện trai đẹp mắt ấy thường tình.
Nếu so đo đều trọng lễ khinh.
Đừng tưởng đẹp mảnh hình là gọi đủ.
Phải dạy biết những điều nghĩa vụ.
Gìn tục phong qui củ nước nhà.
Dạy em nên đáng mặt tài ba.
Đừng cùm nùm gọi là hạnh gái.
Gặp việc nói lòng đừng ái ngại.
Giữa công mọn phải trái cứ phân lời.
Dầu nữ nam người cũng là người.
Mình bụng chứa cuộc đời quyền năng đức.
Phải dạy biết đều trong lễ đực.
Hầu ngày sau em lúc thúc dạy còn nhà.
Chị em còn làm mẹ làm bà.
Gầy gia tộc mới ra xã hội.
Dạy cho biết những điều hàm hội.

Đặng cho tường căn cội lợi danh.
Nơi phòng khuê phận gái cam đành.
Dạy cho biết cạnh tranh đường thế sự.
Dạy cho thấu những điều lành dữ.
Hầu ngày sau cư xử giữ phương nhà.
Xem gương xưa các đấng đờn bà.
Nên danh để nước nhà còn nép mặt.
Cũng có kẻ gầy nên xả tấc.
Cũng có người trước giặc xua binh.
Sự dở hay cũng bởi nơi mình.
Đều hay dở mặc tình lựa chọn.
Giữa chợ thế khéo lo lựa món.
Mùi đắng cay ngon ngọt lại nơi mình.
Thấy lắm người vì nặn ân tình.
Chẳng hiểu rõ khuôn linh đâu khác mực.
Hề người mạnh thì bay cây sức.
Phận liễu bồ lấy lực mưu mô.
Đời hằng nghe cái mạnh mấy cô.
Biết phép nhiệm năm thành xô cũng ngã.
Đâu đến đời loan chung phụng chạ.
Lại rời ra hai ngã phụ phận nhau.
Tại nơi mình dưới bệ trông đầu.
Ra đến thế nài cầu sao đáng giá.
Phải đợi lệnh mẹ cha cưới gả.
Đừng học đòi mèo mả gà đồng.
Trai nào khi trước muốn thỏa lòng,
Thì sau ắt đừng mong gìn trọn nghĩa.
Nghèo dầu lẽ cưới nhau sơ sịa,
Miếng trầu thô chung rượu lạc cũng nên tình.
Đừng học chiều rước yến mọi anh,
Kìa nhục chốn lầu xanh xem những kẻ.
Em trai vốn tánh ưa nhỏ nhẹ.
Lời nhu mì chị gái lẽ thương hơn.
Giữ cho thương đừng để giận hờn.

Đặng dễ thế lừa con dạy biểu.
Dạy với vợ ở sao trọn điệu.
Minh đờn bà dễ hiểu tánh đờn bà.
Dạy phương hay biết thuận biết hoà.
Làm dọp để trong nhà ra tới xóm.
Dạy đừng tự nay chòm mai khóm.
Thấy con người la lổm chạy theo ve.
Cũng đừng ham kết bạn kết bè.
Theo cớ bạc bài me phá cửa.
Dạy cho ghét hoa tàn liễu úa.
Quán điểm đàn, con múa cô ca.
Dạy đừng ham quán rượu tiệm trà.
Đừng húc xách làm ma nha phiến.
Dụ ăn học đừng cho làm biếng.
Lập thân danh nên tiếng con nhà.
Dạy em đừng chồng một vợ ba.
Dạy cho hiểu nguyệt hoa là nghiệp báo.
Dạy chừa thói dùng mưu kế xảo.
Dụ gái lành lối đạo làm còn.
Dạy đừng dùng tiếng ngọt lời ngon.
Làm nhục kẻ lòng son gìn tiết hạnh.
Dạy cho biết kiên tâm nhẫn tánh.
Đoán hư nên nét hạnh đờn bà.
Dạy kính người lòng dạ từ hoà.
Đừng lựa lịch sắc hoa toan gấn vó.
Dạy tránh nét ong trường bướm ngổ.
Gái dẫu lành nghèo khó cũng đành thương.
Đạo vợ chồng dạy chớ xem thường.
Hề kén bạn độ lượng nhà đạo đức.
Dầu có của dạy đừng ỷ sức.
Đừng cậy tiền ép bức kẻ cô thân.
Dạy giúp nghèo trợ khó ân cần.
Dạy xử thế cầm cân đo mực thước.

Dạy gắng học sáu thao ba lược.
Hầu có ngày rộng bước phong vân.
Dạy trọn thờ hai chữ quân thân.
Ráng nên mặt dai can cùng thế sự.
Trai bốn biển năm hồ là xứ,
Rỏ dạy khôn cư xử cùng đời.
Chí cao sâu đáy biển lòng Trời.
Tri thức để đời xây thế cuộc.
Dạy gắng học sử kinh lâu thuộc.
Thấy gương hay trau chuốt lấy thân mình.
Trai sao cho đáng mặt hùng anh.
Lấy tài đức đua tranh cùng chúng bạn.

Thơ rằng :

Thũ tức tình thâm ấy bạn vàng.
Đừng phân anh tiện với em sang.
Tình chung nào trọng chung đôi vú.
Nghĩa hiệp chi hơn hiệp một sàng.
Máu mủ anh em hoà cốt nhục.
Dạng hình cha mẹ giống dung nhan.
Nỗi thương trăm tuổi thương chưa đã.
Xin hỏi, ai ỏi nở phụ phàn.

LÀM EM TRAI

Làm em thì đừng tánh dọc ngang.
Anh chị vốn là quan của cha mẹ.
Phận anh chị thì thương em trẻ.
Đừng dễ người khi dễ không nên.
Đừng buồn lời lỗ-mảng hài tên.
Nhà gia pháp dưới trên cho phải mặt.
Đừng quen tánh theo đồ lý lặc.
Việc hư ~~mém~~ răng mắt nói không nghe.

Trước mặt thì làm bộ sục sè.
Sau lưng vốn của ngoe đi ngược.
Coi anh chị nét hay bắt chước.
Đừng nhỏ mà lấn lược muốn khôn qua.
Đừng ỷ mình trướng mồng mẹ cha.
Bị đòn bọng thiết tha mét lão.
Chị vừa và mạnh quần tằm áo.
Ra đá bò đánh đáo rách te.
Anh vừa sang cho mực một ve.
Đi học đánh đeo xe đồ rảo.
Chị vắng mặt vô rờ ông táo.
Bốc tay dơ trả cháo trách canh.
Anh xây lưng làm mặt ông hoành.
Lên bàn viết vẽ hình đầy sách vở.
Mình thiết dờ thì chị anh chê dờ.
Có khôn ngoan mắt cở rán trau mình.
Học cho thông đôi chút sử kinh.
Anh chị kính hết khinh rằng đại.
Tập dầm thắm nét đi tương chạy.
Đừng cả khêu múa nhảy chúng chê.
Muốn chị anh chẳng gọi chú hề.
Đừng lem luốc làm ghê cả xóm.
Hề anh chị chê mình sâu rọm.
Là mình hay lóm thóm chơi dờ.
Anh chị chê mình đũa khật khờ.
Vì mình thiết bơ ngo không tri thức.
Hề chê gốc mình đừng vội tức.
Vì mình chưa đúng bực thông minh.
Hề chê ngu vì học chẳng hành.
Không cố học dầu canh lo chúi ngủ.
Chẳng phải giỏi ra tài đánh lú.
Không phải hay bong vụ đánh bài.
Gái chuyên lo học tập và mai.

Trai gắng sức đòi mài kính sử.
Cuộc đời gởi sau mình cư xử.
Phải học thông đôi chữ với người.
Đừng tra me chịu dốt chúng cười.
Người ghế giữa mình ngồi dựa cột.
Ba mươi kiếp hay chi vai bột.
Dầu ăn sang ở tốt cũng thẳng hề.
Dầu có tiền mướn thiệp mua thè.
Cũng công tử be he muối trắng.
Một gánh nợ nam nhi rất nặng.
Uớm tra vai cần dặn lại mình.
Phải sao cho đáng mặt hùng anh.
Phải sao đặng nên danh trang tuấn kiệt.
Đêm thanh khá xét suy mọi việc.
Hỏi coi mình có biết phận làm trai.
Đừng cố lo hai chữ sắc tài.
Không biết đạo dầu trai cũng quá gái.
Đừng chịu phận thây đi thịt chạy.
Uồng hột cơm tấm vải của đời,
Hề là người phải biết làm người.
Dạy em rằng tạo thời hoá thế.

PHẬN EM GÁI

Gái thì chớ quen nghề nề nhẹ.
Lo đua tranh tốt thể đẹp hình.
Đòi quần hàng áo lụa cho xinh.
Đồ trang sức đeo mình cho đáng giá.
Thấy mọi vẻ của đời mới lạ.
Bán mẹ cha rẻ giá sắm cho vừa.
Tập quen thân ngủ sớm dậy trưa.
Chẳng hiểu đến nơi mưa chiều nắng.
Hề bụng muốn muốn cho lấy đặng.
Lời thiệt hơn cần dặn nói không nghe.

Lại còn ưạ cặp bạn kết bè.
Đến hàng xóm ngồi lê đôi mách.
Nghe một việc nói ra trăm cách.
Đặc nên tuồng nhóc nhách nói thêm.
Hề chị rằng để dạ thù hềm.
Coi nấu nướng nếm thêm cho mặm.
Nếu anh dạy cháu mày bằng hẳng.
Tiếng thấp cao cẳng nhằng mắng trả thù.
Đứa ở ăn kẻ sự cô hư.
Có ghét đứa lừ như lừa ngắc xéo.
Minh theo lẻo không ưạ ai theo lẻo.
Sợ kẻ hay sửa méo nghề hay.
Cũng như tài thường lại ố-tài.
Tài hay dở một tay thà thống nhất.
Hề chị biểu xâm dùm miếng mức.
Ngồi kéo chẳng xé đực làm hai.
Chị đưa đồ cạy nhiếp hay mai.
Thì xỏ chỉ hơi gày long mốt.
Chị làm bánh cạy nhồi mớ bột.
Trộn một hồi thành lấy cốt trùng.
Cạy nấu cơm đồ vức đầy vung
Sôi tắc lửa gày cùng ông táo.
Hề nghề khéo nấu cơm ra cháo.
Như thợ hay đưng quảo ra sào.
Dầu cho nên thì dựa chông quan.
Còn hư cũng chông làng chông xã.
Mặc ai giỏi công hay hạnh lạ.
Minh dung ngôn quấy quá sừng thân.
Tứ đực kia mình nắm hai phần.
Người toàn vẹn trong trần nào mấy mặt.
Gâm sự thể nực cười muốn sặc.
Khéo trở trêu ai đặt nên đều.
Sách vở xưa đặt đọc cho kêu.

Minh tiếng lớn lời nhiều ai cũng sợ,
Có người sợ có người bợ đỡ.
Ai đoán phân hay dở lòng người.
Coi lại phường bán dạn ăn chơi,
Nhờ son phấn rước mời trang khách qui.
Đều theo dệt lằm lời hồ mị,
Rằng nên hư khi thị ở nơi người.
Hỏi những trang đạo đưc mấy mươi.
Mà dám nghịch cùng đời đều chịu vậy.
Rồi lại cắt nghĩa ra tầm bậy.
Rằng dung là gin lấy đẹp riêng mình.
Còn ngôn là biết gợi biết trình.
Đi cùm nùm như hình sợ té.
Hạnh nhỏ nhẹ nói năn thủ thể,
Trái mắt người e lệ chớ nên làm.
Công là hay học chuyện bá xàm.
Trăm bánh trái, bao hàm nhà cửa.
Nhiều gái lại tánh ưa vụng lự.
Hong mặt hoa bếp lửa háp đen thui.
Nếu chồng toan muốn hưởng đủ mùi.
Minh ra chợ mua phui về cũng đủ.
*Bàn Đạo viết tới đây buồn ngủ,
Đề mấy cô ví dụ xét lẽ nào.
Ăn làm sao phải ở làm sao,
Đề mấy mặt má đào liệu lượng.*

PHẬN CHỒNG

Đạo chồng vợ cũng là đạo trượng,
Cuộc trăm năm cực sướng gợi thân nhau.
Ngoài những người chẳng phải đồng bào.
Vợ là bạn chia đau sót thắm.

Chẳng phải vợ là đồ quơ tạm.
Phòng đi tìm trong đám trắng hoa.
Dầu tuổi xanh cho đến lúc già.
Nhiều tình ai coi ra hơn thủ túc.
Chia vinh hiển cùng là sỉ nhục.
Con khó khăn một phút chẳng rời nhau.
Mảnh thân phàm khi ốm lúc đau.
Chẳng chồng vợ ai vào sãng sóc.
Con nghèo khó chia lao sớt nhọc.
Cuộc tử sanh kết tóc chẳng rời.
Rách lành dầu chia mảnh áo toi.
Đời chỉ có một người lòng chẳng phụ.
Minh dầu trọng nghiệp nhà cự phú.
Nhờ vợ hiền chí thú mới nên.
Minh dầu sang ăn trước ngồi trên.
Nhờ vợ khéo mới bền thể thống.
Luận cùng lý dầu cho mạng sống.
Nhờ vợ hiền dạn bóng mới còn bền.
Con trọng phu chí cả muốn nghiên.
Nhờ vợ nghĩa một bên nâng vững.
Khi mệt bước đường đời muốn đứng.
Nhờ vợ trinh mới cứng gót hài.
Buồn có người buồn dựa kê vai.
Khóc có kẻ lau mày chia giọt thấm.
Giận có kẻ cười mơn cho giảm,
Lỡ có người ra đám chung lo.
Ghét có người làm bộ giả đồ.
Ra điều cợt làm trò thương hết ghét.
Vui có kẻ vừa vui đậm nét.
Mãng có người miệng hét reo mãng.
Chi nam nhi dầu dặng lấy lưng.
Cũng nhờ cậy dưới chân nâng bởi vợ.

Đại quân tử tang bồng gánh nợ.
Nhờ vợ hiền mới đỡ đòi vai.
Đừng làm trai dầu toại chi trai.
Không vợ ngõ khó nở mày trang tuấn kiệt.
Đời hảng nói nam trinh nữ tiết.
Caộc ái ân khi huyết cũng hòa nhau.
Dầu gặp khi vợ khó chồng giàu.
Nhớ thương phận má đào sanh xấu phước.
Đừng cậy thế làm chồng lấn lược.
Chẳng đoái thương chác nhược liễu bờ.
Đừng để vào hạng trẻ tử nô.
Đày phận gái đơn cô không chỗ dựa.
Đến lúc đã hoa tàn nhụy rữa.
Đừng quên khi hương lửa mặn nồng.
Muốn trăm năm giữ vẹn giải đồng.
Xin chớ phụ tình chung nhau buổi nhỏ,
Đừng để dạ tham giàu phụ khó.
Mà ra lòng ham đó bỏ đấng.
Dầu một đêm cũng nghĩa chiếu chăn.
Hưởng chi bạn khó khăn bao nỗ phụ.
Thương thuở nhỏ vợ thân lam lũ.
Chồng nên cho hưởng đủ mùi đời.
Lựa nên hư trong sự ăn chơi.
Tập vợ đặng nên người lịch sự.
Việc nhỏ lớn gia-dinh cư xử.
Cũng để quyền đồng dự chung lo.
Phải cho tương lúc đói hồi no.
Phải cho hiểu mọi trò thế sự.
Đừng thêm dụng cao ngôn xảo ngữ.
Vời vợ nhà cứ giữ thật tình.
Đừng thấy hiền mà phụ mà khinh.
Đừng thấy dữ làm thinh chẳng đoái.
Chồng tuy chửa vợ là tôi đã phải.

Muốn tôi hiền thì chúa dạy mới nên.
Vợ dữ nên gắng chí cho bền.
Tìm phương thế biến quyền dạy dỗ.
Không nghiêm khắc cũng là làm bộ.
Lúc giao ngôn phải chớ nên lời.
Giữ ôn nhu ít nói ít cười.
Phòng ngừa sự dễ người lớn mặt.
Hạnh hiền đức mỗi ngày mỗi nhắc.
Thối bạo tàn làm gặc chẳng nghe.
Nhằm đều lành dầu lỗi cũng chớ che.
Gây sự dữ cứ chê dè cho bỏ ghét.
Tình chồng vợ ra môi lảng xẹt.
Muôn sự chi hề mét xử chìm xuống.
Dầu đến đều chung chiếu chung buông.
Hình sè sục ra tuồng người nhác sợ.
Lỡ tai bịch đứng nghe lời bợ.
Hề dữ hung sách vở vẫn nằm lòng.
Mua bụng chồng hằng để dạ mong.
Khi đêm tối khi trong cảnh vắng.
Minh cứ giữ lấy mình mình dặn.
Muốn răn trừng đứng nặn tình chung.
Biết bớt cơn chung chiếu chung mừng.
Cứ giữ tánh thông dung chê nữ sắc.
Chẳng phải mắc cũng ra nghề làm mắc.
Vợ càng hung càng bạc cuộc ái ân.
Thấy sửa hiền cải dữ lần lần.
Minh càng mển càng gần cơn sớm tối.
Lần lựa dạy đều oan lẽ tội.
Việc ở ăn gia nội cố lòng khuyên.
Vợ dầu mang nanh vúc cũng ra hiền.
Rủi gặp nợ đòi duyên âu chẳng khó.
Chẳng lẽ : áo rủi rách còi đi mà bỏ.
Muốn cho lành chỉ xỏ tròn kim.

Hề muốn cho hòa tiếng tranh kiềm.
Kiềm sửa phiếm tranh lên cho đùng bực.
Đừng ỹ thế cạy tài dụng sức.
Rối tơ duyên toan bực cho rời.
Người phụ nơn trí hoá hẹp hòi.
Minh quân tử bao đành ngồi ngó đại
Nhiều người sai chưa hay chỗ sai.
Chừng đủ khôn tai hại đến hồi nào.
Biết xét mình mới biết mà đau.
Chồng đã bỏ hồi nào ngồi nhớ tiết.
Hề phận gái một phen thất tiết.
Còn mong chi trinh liệt giữ cho bền.
Dầu đem thân đổi nợ thay duyên.
Sầu nặng nhớ chồng hiền cơn buổi nhỏ.
Càng chịu phận nhanh chim lá gió.
Càng thương chồng chẳng ngó rõ lòng trinh.
Đều bạo tàn chẳng đủ tội hình.
Đày mãn kiếp linh đình phận gái.
Hằng nhớ đến vợ nhà nhỏ dại.
Đừng chấp nê quấy phải để lòng hờn.
Muốn ngón hay đừng thảng dây đờn.
Ngọt với vợ còn hơn quờn thịnh nộ.
Trang quân tử thì là đại độ.
Thương vợ nhà dạy dỗ cũng như em.
Dầu cày trăm sửa tráp cũng nên xem.
Suy từ việc dạy thêm từ tiếng.
Người chồng khéo dầu toan biết chuyện.
Đặng vợ giàu nhỉnh miệng đừng nhờ.
Hề có nhờ ắc có tiếng nhờ.
Dầu đói khó hai tay quơ cũng đủ gạo.
Thà cam phận mới cơm chiều cháo.
Nhờ vợ đời khi ngạo đã nhiều lời.
Vợ hiền đâu kể nề sự đời.

Đến cái đò xuân thời còn để bề.
Lựa đến của đả đành coi nhẹ.
Minh là trai chẳng lẽ chẳng suy thăm.
Nạp thân mình đả đáng bao lâm.
Còn vàng lượng bạc trăm thêm phụ sức.
Tuy đả hiền chồng hèn vợ cực.
Minh là trai tri thức lập nên nhà.
Hề làm người phải biết lo xa.
Nếu thiếu sức chẳng thà đừng có vợ.
Biết thốn thiếu thôi đừng gây nên nợ.
Phận yếu hèn mong đỡ nâng ai.
Gặp vợ hiền đả đủ kiếp may.
Dầu đương rờ chàm gai cũng dặng.
Lựa là kiếm gia tài có sẵn.
Tính cậy nhờ cho dặng lập thân danh.
Trai ra phường mấy ả lâu xanh.
Ngặc một nỗi không đành vong tiếng đực.
Hề của hết thì tình cũng dứt,
Hại gái lành uất ức liều thân.
Khách phòng tiêu phải dọa phong trần.
Còn chi nữa phòng cần kiếp sống.
Dưới mắt thấy lăm tay đánh bóng.
Theo gái giàu như bóng theo chàng.
Từ thư dân cho đến viên quan.
Vợ vẫn thấy cùng dặng lấp ngỏ.
Người quân tử then không dám ngỏ.
Thấy phấn son sợ lộ nhờ mình.
Thấy đi ngang mắt chẳng dám nhìn.
Sợ lăm tưởng bù nhìn ghê gớm mắt.
Vây trúng nghĩa trai tài gái sắc.
Trai ưa-tài (là tiền tài) gái ưa sắc cho xinh (sắc là phấn son)
Còn luận chi hai chữ ân tình.
Ân tình giống như hình khi cụ.

Đã từng thấy chồng non vợ mụ.
Hễ có tiền thì đủ là duyên.
Tiền cho nhiều phàm cũng nên Tiên.
Phép thay đổi hơn duyên già với trẻ.
Vừa viết tới đây tay vọp bẻ.
Ngồi viết rề khó vẽ nên đều.
Nhớ vấn đề mình luận còn nhiều.
Bàn đạo nói bao nhiêu là đủ.
Ráng viết nhẩn cùng trai tuấn tú.
Thú chi vui hơn thú trắng hoa.
Song để lòng thương đến vợ nhà.
Ghen tương vốn đờn bà ai cũng thế.
Ghen sợ nói nghiệp nhà vong phê.
Ghen sợ mẹ chẳng kể vợ con.
Ghen sợ chồng thân thể hao mòn.
Ghen sợ bệnh không tròn đạo cả.
Ghen sợ gặp p'ấn thô hương chạ.
Xui dục chồng hại phá gia cang.
Ghen sợ chồng nhẹ tấm mình vàng.
Nhiệm sĩ nhục hổ hang tông tổ.
Phàm tri gái thì là hẹp độ.
Ghen điên cuồng ra khổ thân hình.
Gặp kẻ đau chẳng nở ngồi nhìn.
Huống vợ ruột bao đành xem chịu hại.
Ghen ngày đại hết phân trái phải.
Tánh ngổ ngang trở lại cũng như xưa.
Hễ lầy lừng làm đủ cho vừa.
Cha mẹ giận không ưa ra đề bỏ.
Sá chi giống hoa tường liễu ngổ.
Hại nghiệp nhà nghiên đồ như chơi.
Muốn mua vui trong một trận cười.
Nào dè vợ một nơi chồng một ngã.
Bàn đạo tưởng không chi rằng lạ.
Với vợ nhà đủ chả đủ ne m.

Nào phải người nghèo ngặt chết thèm.
Phòng hưởng chút hơi hèm cho đỡ đói.
Hưởng chi những đờn bà có thói.
Dầu xấu xa cũng gọi mình xinh.
Chẳng chịu chồng thương kẻ hơn mình.
Giận sao có dễ khinh bóng sắc,
Làm thinh thì thiếu nói ra cũng ngặt.
Sợ chê rằng bày đặc nên trò.
Mấy chi thường muốn một mình no.
Mặc ai đòi nấy lo không chịu nhịn.
Chồng biết vợ muốn toan hót nịnh.
Cặp mắt nhìn tôn kinh sắc vợ nhà.
Thì trăm năm giữ vẹn chữ hoà.
Dầu đói khó như ma cũng chịu.
Đều khôn dại thì mình đã hiểu.
Định chước mưu khéo liệu yên nhà.
Tránh gái thơ khi vợ tuổi già.
Gặp vợ xấu lánh xa mỹ nữ.
Mình muốn thiệt ra người lịch sự.
Đi ra đường cứ trước mà dòm.
Hề vợ ghen cặp mắt lom lom.
Công đi đứng chằm nom từ bước.
Hề muốn trọn căng phần hữu phước.
Rán làm tề để được một chòm râu.
Gặp vợ ghen ông tào có râu.
Bức đem đổi cọng râu râu bánh.
Bần đạo vốn từ xưa quen lánh.
Trong luận bàn chẳng tránh đều vui.
Cũng như người cổ xạ tay cười.
Đã hoá cọng thấy rudi còn muốn chụp.
Đã muốn tiếp mà sao ngần bút.
Nhớ bạn hiền gần chực vợ nhà.
Toan kiếm con kiếm cũng không ra.
Bảo vợ lớn, mẹ già, sâu thắm.

Xài muôn vạn bao nhiêu cũng dám.
Đem ra mua hơi hám mấy cô hầu.
Người, người đều có phố có lầu.
Còn chị lớn ngậm sâu nước thắm.
Tánh hiền đức một lời chẳng phạm.
Thủ hiếu thân cai quăng gia tề.
Đi luông tuồng chẳng định hồi về.
Niềm tình nghĩa phu thê chẳng đoái.
Lòng đạo đức đem ngày nhằng vái.
Khiến cho chồng ngó lại nghiệp nhà.
Sợ mẹ buồn chàng dám nói ra.
Ngoài mặt rán giữ hoà cho thuận.
Bần đạo cử không nên bán luận.
E quá lời sanh giận lòng nhau,
Nhấn bạn hiền hề sự chi đau.
Chịu không nời đừng trao cho kẻ khác.
Đạo chồng vợ sống thì gởi nạt,
Nương nhờ nhau đến thát gởi xương.
Thả cháo rau trộn đạo tao khương.
Hơn sang cả người thương đành phụ rẫy.
Điệu chồng vợ phân phân phải phải.
Nét gia phong để lại cháu con bền.
Hề làm chồng chồng chớ ỷ quyền.
Còn làm vợ vợ hiền đành phải nhiếp.
Đừng mượn tiếng trai năm thê bảy thiệp.
Mà ép tình lẩn hiếp thuyên quyền.
Dưới bóng trăng ai đã thề nguyện.
Rằng đặt phép thay duyên đôi nợ.
Ý thế ép vợ nhà phải sợ,
Cũng như hơn đũa dở có hay chi.
Phải đoái thương chút phận nữ nhi.
Mà gin chủ xương tùy cho phải đạo.
Từ xanh tóc đến khi ra lão.
Phải cùng nhau hoá hảo cho bền.

LÀM RẼ

Hiếu nhạc thân tình dạ chớ quên.
Đền sinh dục thay phiên cho vợ.
Như nghèo khó toan phương giúp đỡ.
Sự viếng thăm bụng chớ lơ là.
Trời định người hai mẹ hai cha.
Chá mẹ vợ cũng như cha mẹ ruột.
Khi già yếu cần lo thang thuốc.
Trong gia đình thông thuộc liệu dùm phương.
Nhỏ lớn chị em vợ đều thương.
Thay quyền vợ lo lường đều dạy dỗ.
Mỗi gia tộc đều có tay cứng cổ.
Anh ruột thường coi bộ ít hay ưa.
Anh rẻ thường ít dỗi ít thừa.
Thương kính phục nên chừa không dễ mặt.
Nếu khéo giữ tri mưu sắp đặc.
Dạy muòn đều nhắm nhắc vâng theo.
Giữ công bình xử đoán coi dè.
Quyền toà án bì theo cũng không kịp.
Khi răn dạy cũng là thừa dịp.
Dầu ông Tiên tái kiếp cũng không bì.
Minh phải người cách vật tri tri.
Nhớ tình nghĩa trong khi lựa rẻ.
Dầu đòi bọng ba heo sáu lè.
Gái chọn chồng như thẻ chọn cha.
Theo nhà chồng bỏ mẹ cha già.
Tùng phu cũng quá là tùng phụ.
Bên chồng sợ lo từ giã ngủ.
Cha mẹ mình thiếu đủ cũng không tường.
Nhớ thiệt thời nghĩ phận mà thương.
Nếu chồng nghĩa liệu lường thay thế.
Đời nói rẻ ít ai tử tế.
Vi tục phong hủ tệ mà ra.
Xưa người ta nay cũng người ta.

Xưa bao nả nay ta bao nả.
Sự qua lại cũng không chi lạ.
Một cái vay cái trả tính cho vừa.
Hề mình hơn ra bợn gặt lừa.
Đề mình thiệt cũng chưa đủ phải.
Vi đề dạ nặn tình trọng ngải.
Thì nhìn con phải trái tính cho đồng.
Đả nhờ ai lớn họ dài dòng.
Sao chẳng ngó so công cho đúng giá.
Tục che miệng tiếng rằng cười gả.
Chớ kỳ trung thiệt quá bán heo.
Coi lại coi lễ nạp tiền cheo.
Giống chẳng khác hàng heo theo nhóng giá.
Bên trai nhăm coi từ cái mả,
Định hơn thua tính cả cái nòi.
Đến xem hàng gái phải cho coi.
Chừng ưng bụng mới đòi nạp lễ.
Ôi thôi tệ, hỡi ôi thôi tệ.
Minh là người há nỡ dễ khi người.
Ở ông rē ôi.
Bần đạo xin dám hỏi một lời.
Tỉ mình gái nghĩ chơi coi bao nả.
Bần đạo muốn viết cho khá khá.
Ngặc sách in dài quá nặn tiền.
Xin đạo huynh đạo tỷ chịu phiền.
Muốn coi tiếp liềng liềng in nôi.

(COI QUA CUỐN THỨ NHÌ).

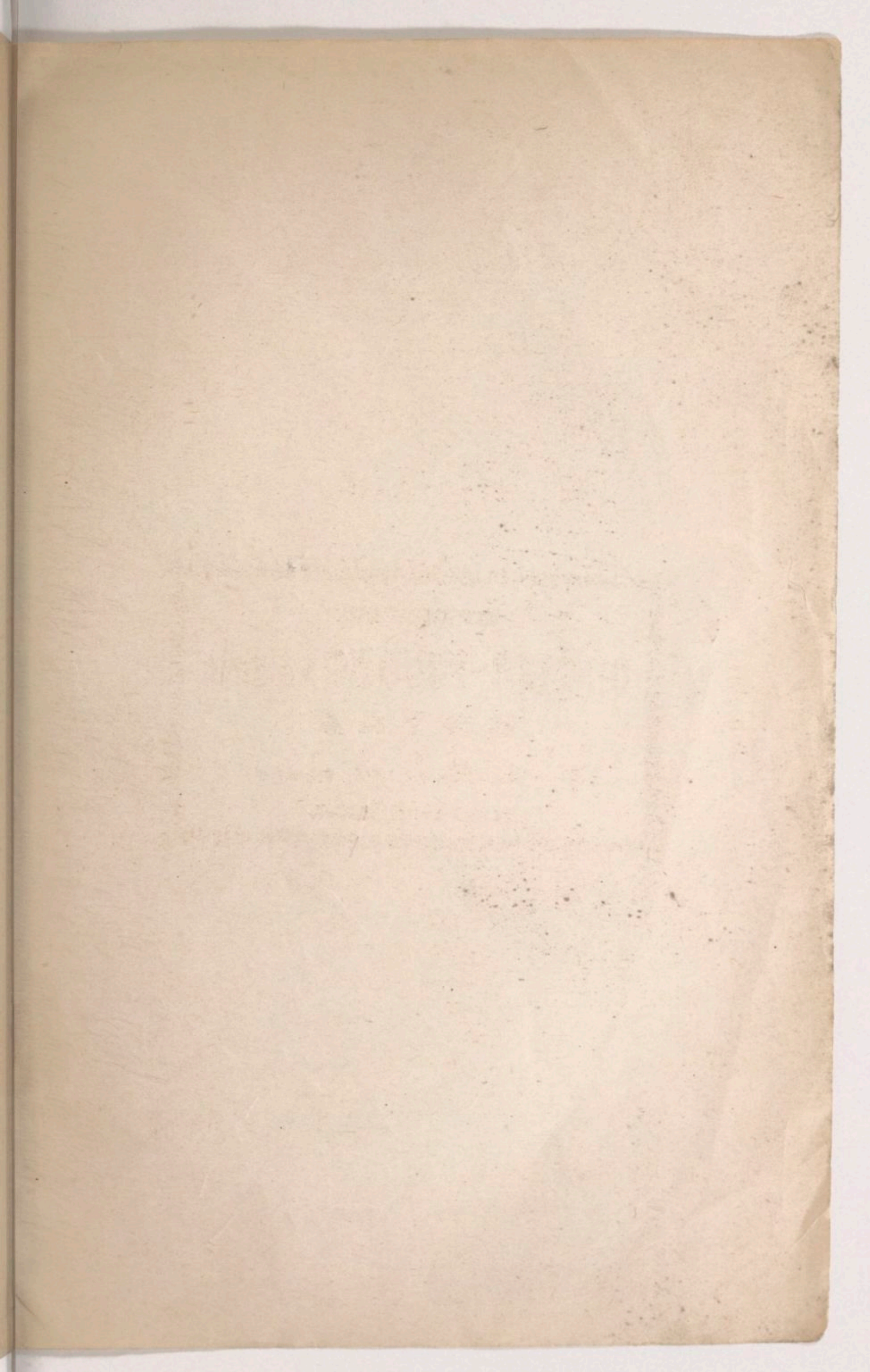
IMPRIMERIE

DUC-LUU-PHONG Ấn quán

館印芳施德

M. Paul Boudry, N° 194-196-198

SAIGON - TARDIEN

卷之四

卷之四

